

Biologia atrakcyjności człowieka

pod redakcją naukową
Bogusława Pawłowskiego

Biologia atrakcyjności człowieka

Biologia atrakcyjności człowieka

pod redakcją naukową
Bogusława Pawłowskiego

amanie
Pracownia DTP Aneta Osipiak-Wypiór

Podręcznik akademicki dotowany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
© Copyright by Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2009

ISBN 978-83-235-1185-4

Wydanie I

Nakład 1000 + 50 egz.

Ark. wyd. 23,7, ark. druk. 20,25

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 00-497 Warszawa, ul. Nowywiat 4 www.wu

*Z biologicznego punktu widzenia antropocentryzm
jest tak samo szkodliwy jak wszelkie inne „centryzmy”
(w tym np. etnocentryzm) i dlatego książkę tę dedykujemy tym,
którzy odważyli się badać zachowania i preferencje człowieka
jako istoty podlegającej mechanizmom ewolucyjnym
tak samo jak wszystkie inne organizmy.*

Spis treści

: VW S

O ELRORJLL DWUDNF\MQRKFL F]ãRZLHND MDNR SU]HGPLRF
EDGD8 QDXNRZ\FK

BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

\$WUDNF\MQRKp D PHFKDQL]P\ GRERUX SãFLRZHJR
i WHRULD V\JQDOL]DFML ELRORJLF]QHM

DARIUSZ DANIEL I BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

:LHONRKp LQZHVW\FML URG]LFLHOVNLFK MDNR F]\QQLN ZDUXQNXM F
]UygQLFRZDQLH PHFKDQL]PSYUWQH UD
0HFKDQL]P\ GRERUX SãFLRZHJR D DORND FMD HQHUJLL
(ZROXSãFLRZHJR i DWUDNF\MQHJR RUQDPHQWX SãFLRZHJR
0HFKDQL]P\ HZROXFML P VNLFK SUHIHUHQFML SãFLRZ\FK
,PSOLNDFMH teorii GRERUX SãFLRZHJR
%LEOLRJUDÀD

%LRORJLF]QH]QDF]HQLH DWUDNF\MQRKFL
FHFKG]LHFL F\FK

IRMINA SUKIENNIK I BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

&HFK\PRUIRORJLF]QH NOXF]RZH GOD DWUDNF\MQRKFL À]\F]QHM G]L
3RVWU]HJDQD DWUDNF\MQRKp À]\F]QHM MDNR VWDã\DWU\EXW
\$WUDNF\MQRKp À]\F]QD G]LHFND MDNR ELRORJLF]Q\ZVNDeQLNZLHN
:DUXQNRZD RFHQD DWUDNF\MQRKFL À]\F]QHM G]LHFND
%LRORJLF]QH NRQVHNZHQFMH]UygQLFRZDQHM DWUDNF\MQRKFL G]L
8QLZHUVWQHML HPRFMRQDOQHM QD FHFK\G]LHFL FH
3RGVXPRZDQLH
%LEOLRJUDÀD

: \VRNRKþi GãXJ~~SR~~SRZHMH FLDãD D DWUDNF\ F]ãRZLHND

BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

0HWRG\EDGD8 SUHIHUHQFML Z\VRNRKFL FLDãDu SRWHQFMDOQ
: \VRNRKþ FLDãD P gF]\]Q\ D DWUDNF\MQRKþ
: \VRNRKþ FLDãD NRELHW\ D DWUDNF\MQRKþ
&]\QQNL ZDUXQNXM FH SUHIHUHQFMH Z\VRNRKFL FLDãD RUD]
ze Z]JO GX QD LFK Z\VRNRKþ FLDãD
+LSRWH]\ Z\MDKQLDM FHDWUDNF\MQRKþ Z]JO GQLH Z\VRNLFK
: \VRNRKþ FLDãD NRELHW\ MDNR V\JQDãej MDNRKFL ELRORJLF]Q
3URSRUFMH GãXJRKFLRZH FLDãD D SRVWU]HJDQD DWUDNF\MQ
3RGVXPRZDQLH
%LEOLRJUDÄD

\$WUDNF\MQRKþ Z]JO GQHPD V\i NV]WDãWX F

MAŁGORZATA ROZMUS-WRZESIŃSKA I BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

0HWRG\EDGDQLD DWUDNF\MQRKFL PDV\i NV]WDãWX OXGJNLHJ
0DVD FLDãD MDNR SRWHQFMDOQ\ Z\]QDF]QLN DWUDNF\MQRKFL
: VNDeQLNWDOLRZR ELRGURZ\ :+5 D DWUDNF\MQRKþ
\$WUDNF\MQRKþ NRELHW\ MDNR Z\SDGNRZD Z]JO GQHPDV\ FL
\$WUDNF\MQRKþ P VNLHME XGRZ\ FLDãD
\$V\PHWULD ÁXNW XDF\MQD FLDãD D DWUDNF\MQRKþ À]\F]QD
\$WUDNF\MQRKþ NRELHF\FK SLHUVL Z XM FLX HZROXF\MQ\ P
3RGVXPRZDQLH
%LEOLRJUDÄD

%LRORJLF]QH]QDF]HQLH DWUDNF\MQRKFL WZ

DARIUSZ DANEL I BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

\$WUDNF\MQRKþ WZDU]\ Djej XKUHGQLRQD PRUIRORJLD
6\PHWULD WZDU]\ Djej DWUDNF\MQRKþ
'\PRUÀ]P SãFLRZ\ WZDU]\
\$WUDNF\MQRKþ VNyU\ WZDU]\
\$WUDNF\MQRKþ WZDU]\ D Z\SRVDgHQLH JHQHW\F]QH RVREQLND
&]\QQNL ZDUXQNXM FH SRVWU]HJDQLH DWUDNF\MQRKFL WZD
3RGVXPRZDQLH
%LEOLRJUDÄD

3LJPHQWDFMD FLDãDi RZãRVLHQLH D DWUDNF

PIOTR SOROKOWSKI

0HWRG\EDGDQLD DWUDNF\MQRKFL koloru VNyU\i RZãRVLHQLD
\$WUDNF\MQRKþ koloru VNyU\
%LRORJLF]QH]QDF]HQLH DWUDNF\MQRKFL koloru ZãRVyZ

%LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFLkoloru RF]X
 :DUXQNRZH SUHIHUHQFMH HV, Z ARW F Z Q R Koloru VNyU\
 %LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFL GãXJRKFL ZãRVyZ X NRE
 %LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFL ZãRVyZ X P gF]\]Q
 %LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFL]DURVWX WZDU]\u P gF]\]
 %LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFL RZãRVLHQLD FLDãDu P gF]
 3RGVXPRZDQLH
 %LEOLRJUDÄD

%LRORJLD DWUDNF\MQRKFL JãRVXi KPLHFKX
 DOROTA GAJDA I BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

%LRORJLF]QH SRGVWDZ\ Z\WZDU]DQLD JãRVX
 0HWRG\ EDGDQLD DWUDNF\MQRKFL OXG]NLHJR JãRVXi KPLHFKX
 \$WUDNF\MQRKp i V\JQDOL]DF\MQH]QDF]HQLH OXG]NLHJR JãRVX
 (ZROXF\MQH XZDUXQNRZDQLD]UygQLFRZDQLD SãFLRZHJR JãRVX L M
 \$WUDNF\MQRKp i V\JQDOL]DF\MQH]QDF]HQLH Z SURFHVLH GRERUX SãFLRZHJR
 3RGVXPRZDQLH
 %LEOLRJUDÄD

%LRORJLD DWUDNF\MQRKFL]DSDFKX OXG]NLHJR F
 BOGUSŁAW PAWŁOWSKI I IRMINA SUKIENNIK

)L]MRORJLF]QH SRGVWDZ\]DSDFKX OXG]NLHJR FLDãD
 0HWRGRORJLD EDGD8 DWUDNF\MQRKFL]DSDFKX OXG]NLHJR FLDãD
 %LRORJLF]QH]QDF]HQLHDWUDNF\MQRKFL]DSDFKRZHM F]ãRZLHND
 :DUXQNRZH SUHIHUHQFMH Z]JO GHP]DSDFKX FLDãD
 : \E y U SHU i X P i L F K L Q W H U D N F M D z Q D W X U D O Q \ P] D S D F K H P N R E L H W \
 : V S y ä Z \ V W S R Z D Q L H] D S D F K X i L Q Q \ F K V i J Q D ä y Z V H N V X D O Q \ F K
 3RGVXPRZDQLH SU]\V]ã\FK EDGD8 QDG DWUDNF\MQRKFL
]DSDFKX F]ãRZLHND
 %LEOLRJUDÄD

=DNR8F]HQLH
 \$WUDNF\MQRKp À]\F]QD F]ãRZLHND MDNR PXOWLPRGDOQ\
 V\JQDã ELRORJLF]Q\
 BOGUSŁAW PAWŁOWSKI

Informacja o autorach

Summary

Indeks nazwisk

Indeks rzeczowy

Wstęp

Biologia atrakcyjności człowieka jako przedmiot badań naukowych

3L NQR OXGJNLHJR FLDãD RG ZLHNyZ MHVW SUJHGPLRWHP JDLQW
UJ\ PDODUJ\ DOH WDRVgWDãWQRLJR idyQSWãF SRORJyZ L3UJHFL WQH
JR FJ\WHOQLND PRgH MHGQDN QLHFR JGJLZLp IDNW gh DWUDNF\
REHFQWFGXg SDVM UyzQLLgUyLQRORgK\VPFJHJyoQLH HZROXFMR
HWROHNRQRGJ\ EHKDZLRUDOQL 'OD ZLHOX KXPDPQLVWyz DUW\
SRORJyZ NXOWXURZ\FK RNUHKOHQLH ÅELRORJLD DWUDNF\MQRK
QLH\IGDZDp VL ZHZQ WUJQLH VSSURJFJQFKQURGSOLQXMF\PL RSL
QLDPL JãRVJ ÅVXLVgDHF VL QLH G\VNXXWXMpNXOSXEWJH SL NQR Å
FHJRµ QLH PD XQLZHUVDQ\SRVWUJXJãDMHKOSSLFKQgJQXFGJNLHJR
&L JOH MHVJFJH NVJWDãWRZDQLH VL NDQRQyZ DWUDNF\MQRKFL
Q JH VSHF\ÅN NXOWXURZ GDQHJR VSRãHJLHJWVZD FJ\ WUHQGI
VNR NWyUH PLDãRE\ MDNLHK SRGVWDZ\ ELRORJLFJQH *G\ MHGQ
RJRQ VDPFD SDZLD SRURgH MHOHQLD RUJLQDOQLH XPDVJFJR
ZH XSLHUJHQLH VDPFD NDFJNL NUJ\gyZNL NVJLQDãWQgJEXLDM FF
GRZQH WZRUI QDWXU\ WUXGQR JDSUJHFJ\p gh SL NQR WR QLH
NXOWXURZHJR %DGDM F UHFãNGMFHJWDPURJSDZLJH QD ZLGRN GX
VDPFJHJR RJRQD JEXGãZDQJRKJSLyU SRNU\Z QDGRJRQRZ\FK Q
U\FK ZLGRFJQH V VLQWMMQVãZQLH JDEDUZLRQH RND NRQFHQWU\
WUXGQR VL RSUJHp ZUDgHQLX gh WD FHFKD MHVW WHg FXGHP
&J\ MHGQDN SL NQRFGVQRMSEHFRQLH ZUDgHQLH MDNLH UREL
FDFK\DLPLDFK GDQHJRQDãMXQND RãREQLNDFK LQQ\FK JDWXQNy
WHJDFKZ\FD QD SUJ\NãDG RUQDPHQWDFMD QLHNWyU\FK SWDNyZ
F\p SRZRGHP GOD NWyUHJR GDQD FHFKD SRZVWDMH" 7R FK\ED
%DUGJLHM UHDOQ\ QDWRPLDVW MHVW VFHQDULXVJ JDNãDGDM F\
Q\ ELRORJLFJQ\SRZyG JDUyzQR SRMDZLNãQWDãMRZDQJLHM VLFHK\
SUHIHUHQFML HVVWRWXFJQXFGZQLHM \$NFHSVZXãWFDXQgJZHUVDOQ
ZLRQHJR SURFHVJHJãRFXQMELLSUDZD Z\SDGD JDWHP JDVWDQRZ
FHFK\ PRJ E\p SRVWUJHJDQH MDNR EMDãNLHMMãVW EãKHQDFVH

QLH ELRORJLFJQBWYXQZQKXhgnS : äDKQLH WH QDMEDUGJLHMH
ORJyZ S\WSDQ\B]R\ UygQ\FK JMDZLVN GRW\F] F\FK RUJDQL
WHPX SRGHMKFLX SHZQ SUJHZDJ QDGRSRVW SRZDQLHP S
NWYUJ\ F] VWR RJUDQLFJ]DM QLHJUDQKELROR GRFJSLMX SLXQN
ZLGJHQLD XGJLHODM JE\W SJDZLHFJMKORZ\SRJRDQ\FK RGS
QD S\WDXQLORH REVHUZRZDQ\FK JMDZLVN +ROHQGHUVNL H
JDSURSRQRZDä URJSDWU\ZDp UygQ\FK JMDZLVN +ROHQGHUVNL H
ZLKFLH JDFKRZDQ\FK JMDZLVN +ROHQGHUVNL H
QRZLFLH NLHG\ SRMDZLHÄZROX FMDQDQHJR DJZMXQNX
ZURJZRMX RVREQLFJ\ P GDQD FHFKD VL NVJWDäWXMH MD
QH FJ\OL EHJSRKUHGQLH SUJ\FJ\Q\ GDQHJR JDFKRZDQLD R
XOW\PDW\ZQH FJ\OL IXQNFMRQDOQH SUJ\FJ\Q\ SRMDZLHÄ
JELRORJLFJQHJR SXQZMXQZLGNHÄLHÄ QDQDQJ\ DWUDNF\MQRK
MHVW S\WDXQLORH REVHUZRZDQ\FK JMDZLVN +ROHQGHUVNL H
tyki ZNVL gFH WHM QDMFJ KFLHM E GJLHP\ VL RGZRä\ZDp Zä
F\MQ\FK XZDUXQNRZD8 SRVWUJHJDQLD DWUDNF\MQRKFL UY
FLDäd DOH WHg WDNLFK FHFK MDN JärV L JDSDFK FJärZL
&R WR MHVW MHGQDNNDPRLQDNFMQKJÄQLRZDp" 2FJ\ZLKFL
ZRädP VL DOER GR RNUHKOH8 VärZQLNRZ\FK DOER GR U
SL NQR OXGJNLHJR FLDäd QD SUJ\NädG SRSUJHJ RGSRZLH
SURSRUFMH MHJR EXGRZ\ MDN URELOL WR VWDURG\WQL Ä
NOHWSyeQLHM '•UHU E Ge WHg XJQDp JD DWUDNF\MQH WR
WDWRUJ\ PRG\ PHGLD NRQFHUQ\ NRVPHW\FJQH FJ\ FKLUX
ÄDWUDNF\MQ\µ Z\ZRGJL VtactiR G ÄSUJ\FVNLDPJR 2NUHKOD RQ
GJLDädQLH FJHJRK FRQLHVWUBWUDNF\MQDNLD LPPDQHQW
PLHP RELHNW DE\ PyJä ÄSUJ\FL JDpµ 1LH EHJ SRZRGX MH
FJD gH RELHNW NWYU\ MHVW QLP RSLVDQ\ FKDUDNWHUJ
MDNR V\ZQDäGRQLH GXgHM VLOH SUJHERQDQIMQ\PJSRGHLMKFJ
QDWRPLDVW WDND ÄVLäd SUJ\FL JDQLDµ SRZLQQD PLHP RN
: NVL gFH WHM MHGQDN QLHE GJLHP\ URJSDWU\ZDp UygQ
DWUDNF\MQRKFL DQLGHEDWRZDp QDG Z\gVJRKFL MHGQHJR
PLHP\ RSHUDF\MQ HNVSHU\PHQWDOQLH Z\JQDQVZ\NädG
VSRVye MDN WELJWVFRERERZUDF QDXNRZ\FK 3RJLRP DWUD
FJ KFL FLDäd MHM NVJWDäWX NRORUX FJ\ JDSDFKX E GJLH
Q\FK RELHNW\ZQ\FK V GJLyZ FJ\OL JUXS\ ORVRZR GREUDQ
JUHJXä\ NLONXQDVWX OXE QDZHW NLONXGJLHVL FLX V GJLy
M FR PLDURGDMQ RFHQ DWUDNF\MQRMFLHGQPHUJRVOREJL FJ
2FHQ GRNRQXMH VL JZ\NOH QD SRGVWDZLH EHJSRKUHGQLF
W\FJQ\FK U\VXQNYZ OXGJNLFK SRVWDFL 7DNL VSRVye RNUH
GRVNRQDä\ DOH MHVW ZROQ\ RG MDNLHJRK DUELWUDOQLH
SL NQRQLHZDg WDN PHWRGROZULNVJRKMFPXNDVÄ XPRgOLZ
UyZQ\ZDQLH Z\QLNYZ UygQ\FK EDQGBK RBBQ DWUDNF\MQRKFL
EDGDQHM JUXS\ 1LHGRVNRQDäRGQDVPHMHPISWBGJHSXKHJHGQ
QLH W\ONR UHGXRZDQD MHVW UROD LQG\ZLGXDOQ\FK SUH
RFHQLP MDN EDUGJR NRQWURZHUV\MQD FJ\QLHW\SRZD MHV

2FJ\ZLKFLH UygQLF W GD VL VWDW\WV\FJQLH JLGHQW\ANRZDP SRUyZQXM F
L GUXJLP SU\SDGNX

1LH EH] SRZRWGDZVQLFK NLONXG]LHVL FLX ODWDFK]QDF
XNRZH]DLQWHUHVVRZDQLH DWUDSRZVQRRKFLHF]SRZQHMDER
QDXNRZHM :(% RI 6FLHQFH ,6, CHEWDFKQRZGHGJWHUPLQ ĀD
F\MQRKp Ā]\F]Original attractiveness SRMDZLā VL DWUZHVF]HQLDFK
DUW\NXāyZWVXāVDFKZDFK NOXFJRZ\FK RSSEBVMRZBQ\FK Z
FJDVRSLVPDFK QDXNRZ\FK 3LHUZV]\ GXg\DYUBWV\MQRKFL
F]ārZLHND Z\SWāBZāHZ ODW SRXND]DQNew Synthesis
6RFMRELRORJLD 1RZD V\QWHJD (GZDUVD SQ\ :QDVBRB] >WN
ODW SR SXEOLNDFMDFNRBFDGDDVXNMURJNZLWRZL VWRZDU
QLD QDXNRZHJR +XPDQ %HKDYLRU (YROXWLRQ 6RFLHW\
ORJyZ HZROXFMQRKpY EHKDZLRUDOQ\FK F]ārZLHND %DU
FM NWyUD SU]\F]\QLāD VL GR LQWHJUDFML NLONX G]LHQ
SV\FKRORJLL ELRORJIEDGZQDXFKMQBGM VDMUXDNQFQRKFL
F]ārZLHND ELX DGDSWDFMRQLVW\F]QIP E\āD UyZQLHg NV
] URNX Evolution of Human Sexuality (ZROXFMD OXG]NLHM VHNVXD
&KRFLDg DXWRUJ\ SRV]F]HJyOQ\FK UR]G]LDāyZ WHM NV
GR UyGQ\FK VSRZVNF]XWVZ]DUyZQR QD SRZV]HFKQRKp UyG
FML QDNW\$HF\ĀF]QH F]VWR XZDUXQNRZDQH HNRORJLF]Q
SRGNUHKOLp gh ZL NV]RKp GRW\FKF]DV SU]HSURZDG]RQ\F
JDFKRGQLFK %UDN UyZQRZDRLKpMHUQVQFRRGNKRWXU MHVV
Z WSOLZLH SHZQ VāDERKFL RJUDQLF]DM F PRGOLZRKFL
QyZ HVVHW\F]Q\FK OXG]NLHJR FLDāD &LUYQF\MMGZDN SU]
QDZHW]ELHUDFNR āRZLHFNLFK VSRāHF]H8VWZ NWyUH X]X
ELRORJLL DWNDVYUHMQRKFLH SRGZDgDM GRW\FKF]DVRZ\FK
IHUHQFML HVVHW\F]Q\FK]ZLP]BQDāKF %LRORJLD DWUDNFV
MHVW SU]HGH VWRVWNKp]FLZHM V\JQDOL]DFML QDyU]DM
VW SQIP UR]G]LDOH *G\E\ WR FR SRV]WV]NXPUMORBLDWU
FLDāD QLH E\ār FHQ\$XHQWDX ZGG]HQFED MDNLHJRK DVSHNW
PRGQD E\ RF]HNLZDp RJURPQHM]PLHQQRKFL NDQRQyZ XUR
JJRGQRKFLHQLH DWUDNF\MQRKFLREUDQHRSRSDQXEMWVQ
GDUGyZ SL NQD OXG]NLHJR FLDāD 0ZUEQLUEK\OWWMP]DSRPC
ZV]F]HJyOQRKFL 0LVV :RUOG 7\PFJDVHP ZLHOH EDGD8 ZVN
RFHQ DWUDNF\MQRKFL RVREQLF]HLQ)HLQFJHNGZH]JRGJOF
QRKp WD GRW\F]\ RFHQ DWUDNF\MQRKFL QS WZDUJ\ GRN
Vā\FK \$UJN]LG]LHFL &R ZL FHM SRGZVQLNRQVHQQDVVZNFV
WZDUJ\ REVHUZXMH VEU]DUHQRUZRKORQHM JURKSHQWFL]Q
PL G]NXOWXURZ\FK F]\ PL G]\HWLQF]Q\FKDEBQLO:RL\$UJHG
VWDZLRQH V Z\EUDQH Z\QLNL PHWDDQDOL] X]\VNDQH SU]H
UJ\ SRGDM GZLH PLDU\ MDNRKFL HIHNWX JG]LH U ĀKUHGQ
F\MQRKFL GOD NRQNUHWQHM RVRE\ PL G]\ GRZROQ\PL RFHQ
Q\p WIRDUD MDNRKFL HIHNWXWGDMMDNDQMRUVWDMRM yQRQD JJRG
LPZL NVJD JJRGQRKp W\p U MHVWQEOLgV]XZDgDMQJQHREVDW
PLDURGDMQIP ZVNDQQLNLHP JJRGQRKFL RFHQ\ DWUDNF\MQ
:\QLNL WH ZVND]XM QD GRFHQJURQVRUKDNZ\MQRKFL WZDUJ\
NLFK]EDGDQ\FK XNāDGDFK 2]QDFJD WR gh DWUDNF\MQR

TABELA W.1. Wyniki metaanalizy dla zgodności ocen atrakcyjności w obrębie określonej kultury oraz w badaniach międzykulturowych (na podstawie Langlois i in. 2000)

Ocena	Liczba badań/liczba osobników	Typ oszacowania	R	95% CI (przedział ufności)
'RURKOL Z REU ELH MHGQHM NXOWXU\		HIHNW\ZQ\	0,90	
		KUHGQL		
'JLHFL Z REU ELH MHGQHM NXOWXU\		HIHNW\ZQ\	0,85	
		KUHGQL		
'JLHFL EDGDQLD PL G\NXOWXURZH		HIHNW\ZQ\	0,94	
		KUHGQL		
'JLHFL EDGDQLD PL G\HWQLFJQH		HIHNW\ZQ\	0,88	
		KUHGQL		

GRURVã\FKJLHMFN LQLH MHVW JDOHgQD RG MDNLFKK EDUGJR VSH
SUHIHUHQFML RG NXOWXU\ FJ\ QDZHW RG SUJ\QDOHgQRKFL HW
XQLZHUVDOQ\ QLHGDM F\ VL Z\MDKQLp ORNDOQ\PL NDQRQDPL
QDSUJ\NãDG SUJHJ PHGLD WUHQGWRP PRZQLHGLIDNFI BH QDZHW
PDãH GJLHFL SUHIHUXM WH VDFCHMZSDJHUXMS GNWYHM SRGZZJJ
GHP XURG\ SUHIHURZDQH V WFRgESUJIZJJGORGVRQDFWR FJ\ WZDUJ
WQDOHg GR (XURSHMFJ\NyZ \$JMDWYZ FJQ \$IU\NDQDQZORDQJORLV
LLQ 3RVWUJHJDQLH DWUDNFMQRKFLPZVGWMSQVX XZLZHJ
VDOQHQMZMUVDQHV OXGJNLH XFJXFLDHFJHCHPRFMHG\ENPDQ L
NDQRQ\ DWUDNFMQRKFL PLDã\ DUELWUDOQH NXOWXURZH SRGã
JR QZHU DFD VL XZDJL UDFJHM QD WDNLH \$RERGYZN ZãRNLHb FJ\ a
OXF\MQ\FK SUHIHUXMHP\ UDFJHMVRVãRIGRFYFQDNFKLSWDFKZ\ R
SRZRGYZ JDFKZ\FDP\ VL UDFJHM SLHUVLDPL SRKHMDGMDPL FJ\ Q
QDGDJDUVWNDPL FJ\ ãRNFLDPL

3RZVJHFKQRKp JQDFJHQLD DWUDNFMQRKFL ÅJ\FJQHM GOD GRE
SRNDJdã %XVVEDGDQZDFK SUJHSURZVSFRQVFKZVWZDFK NXOWX
UDFK 5yZQLHg /LSSD Z\NDJdã gHUQDMEQWGXJQBMSZVWdã FH
QLHMFV\FKS RWFHQKMDOQHJR ESDGMDQFKNDZDMDFK LQWHUQHWRZH
QD SUyELH RNRãR WIVL F\ RVyE E\ãD ZãDKQLH DWUDNFMQRK
DXWRU XJQDãH FJHQRLNL NXOWXURZH FJ\ VSRãHFJQH PDM ZL NV
FJHQLH UyGQ\FK FHFK FKDUDNWHUX QS XFJFLZRKp SRFJXFLH K
NDFML ZHUEDLQCHMDQWFR SD\OWQHJUDQLNL ELRORJLFJQH PDM SLH
UJ GQH JQDFJHQLH GOD RFHQ\ DWUDNFMQRKFL ÅJ\FJQHM

8QLZHUVDOQ\ FKDUDNWHU SUHIHUHQFMLGJHMLPHMLDãQVFK JZL J
QLH JQDFJRFHQD FK DWUDNFMQRKFL QLH LVWQLHMH JUYGQLFRZ
&KRFLZãH ZOX SUJ\SDGNDFK WUXGQR MHVW MHGQRJQDFJQLH XVWI
PD WDQQLH DQQH SUHIHUHQFMH ZLHOH GRW\FKFJDVRZ\FK EDGD
SHZQ\FK FJ\QQLNyZ NWYUH ZSã\ZDM QD RFHQ DWUDNFMQRKFL

XSRWHQFMDOQHJR SDUWQH UD VHNVXDOQHJR 2GNU\FLH
 UXQNRZ\ MHVW EDUGJR ZDgQH ER SRJZDOD GR SHZQHJR
 VXEWHOQH SRyQWUHJZDQLX DWUDNF\MQRKFL QLH W\ONR PL
 GJL FJ\ RVREQLNQHJR VSRãHFJH8VWZD DOH WHg JDOHgQH
 QLND IDJ\ F\NOX PHQVWUXDF\MQHJR FJ\ RNROLFJQRKFL
 &J\QQNL ZSã\ZDM FH QD SRVWUJHJDQLH DWUDNF\MQRKFL
 RJyOQHM *środowisko i osobnicze* 'R FJ\QQNLyZ KURGRZLVNRZ\FK QD
 ZDUXQNL HNRORJ\FK gZM GDQH RVREQLNL :LGR VL RQH
 VW SQRKFL JDVREyZ SRNDUPRZ\FK LFK PLHUQLNLHP PRgH
 HNRQRPLFJQ\ RVREQLNQL FSDYRg\WyZ QD NWyUH QDUDgRQ
 FMD 'R FJ\QQNLyZ KURGRZLVNRZ\FK JDOLFJD VL UyZQLHgS
 QHJR JZL JFJQWJRKFL Z\ VW SRZDQLD MDNLHMK FgBK\ XZDgH
 QHM JUJSLH 3UJ\NãDGHP PRgH E\p *WojZrasta&Effect* HN.M QNULCFMUDV
 LLQ .HQULCEN L *XWLOHUHVRUDJ ÅHIHNW *topsig* SRZDQLDµ
effect SUHIHUHQFML SHZQHJR W\SX DWUDNF\MQRKFL RG LQQ
 : SLHUZVJ\p SUJ\SDGNX PDP\ZSã\ZHFJHJQLDQJQLNDURKQER
 QHM DWUDNF\MQRKFLVQBWBRZFHQLDPI DWUDNF\MQRKp Zãd
 LQQHM RWRE\QD SUJ\NãDG VZRMHJR RGHUXQHPRQSDWRVQBUV
 WRZHVWLDMDNIRP ZWRSQLX QD DWUDNF\MQRKp GDQHM RVR
 VL OXE PRgH VL SRGREDp RQD LQQ\p RVRERP
 OLPR RJyOQHM JJRGQRKFL FR GR RFHQ DWUDNF\MQRKFL
 Q\FK RFJ\ZLKFLH SãHp RQDZXRFHQQLDWSRMYEZGHHUPLQXM
 SãFLRZR UyqQLFH SUHIHUMQRWVXQHVW\FJQVFKZXGJNLHJR
 MXg FHFK\ RVREQLFJH NWyUH PRJ ZSã\ZDp QD WRPHQ DWU
 SRWHQFMDOQHJR SDUWQH UD VHNVXDOQHJR WR
 D ZLHN RVRE\ RFHQQLDM FHM
 E UyqQH SDUDPHWU\ EXGRZ\ FLDãD MDN QD SUJ\NãDG Z\VF
 F VWRVRZDQLH WHUDSLLOXE DQW\NRQFHSFML KRUPRQDO
 G IDJD F\NOX PHQVWUXDF\MQHJR X NRELHW\ L OXE SRJLRP
 H VXELHNW\ZQD RFHQD DWUDNF\MQRKFL ZãDVQHM
 I VWUDWHJLD VHNVXDOQD NWyU GDQ\ RVREQLN VWRVXMH
 ZH OXE WHg JZL JHN GãXJRWHUPLQRZ\
 J ZFJHKQLHMOVJH GRKZLDGFWJHPQJZD JQVQLHQPPLZSUJHg\FLDPLF
 LQLFMDFM VHNVXDOQ
 K SHZQH ZDUXQNRZDQLD SUHIHUHQFML ZH ZFJHVQ\p GJLH
 JX
 L SRVLDGDQLH OXE QLHSRVLDGDQLH SDUWQH UD MDN UyZ
 J SãFL SUJHFLZQ
 M VWDQ RGg\ZLHQLD FJ\ ZSã\Z UyqQ\FK FJ\QQNLyZ HNRORJ
 Q\FK GRW\FJ\p PRgH QD SUJ\NãDG SUHIHUHQFML FR GR L
 FJRZHM X SRWHQFMDOQHJR SDUWQH UD

6 WR JDWHP RSUyFJ SV\FKRORJLFJQ\FK FJ\QQNL JDUyZQ
 E²G EHKDZLRUDQHROIRKLFMDNMDNLSRZYEZ\PLHQLRQH
 ghM FJ\QQNL PRJ ZSã\ZDp QD SRVWUJHJDQLH DWUDNF\M

XSRWHQFMDOQHJR SDUWQHUGD ~~RPV\ZERQWRJGJLVDAQEK~~ Z1D SUJ\ NãDG KLSRWHJD EHJSLHFJ]Q~~HeJEvikokunRiGSRZclwYNDypotDesJ~~
 JDSURSRQRZDQD SUJ]H~~3VHWUWDLMRKQD\GDMH~~ VL Z\MDKQLDp ZSã\ QLNyZ HNRORJLFJ]Q\FK HNRQRPLFJ]Q\FKVV~~QBRVAXQWXXJDFUyZ~~ QSRHIHU GFSHZQ\FK FHFk WZDUJ]ZLH~~FOELHkFAL~~ M~~JNNV~~]WDU~~WGQM~~HMVJL~~DA~~D : FJ\ EDUGJLHM QLHSHZQ\FK HNRQRPLFJ]QH ODW~~DFKL~~SMHIHURZDQH GJLHFL F\FK FHFkDFK PQLHMOVJH RFJ\ GXg~~DDEWDRGD~~ H~~RG~~VJH WZ QRPLFJ]QH EHJSLHFJ]Q\FK~~V3HWWWIONDVKQFK~~ ÅFKXG\FKµ SUHIHURZDQ WHVg NRELHW\ Z\lg~~WJH~~HM PDV~~RZL~~ N~~VD~~AD REZR~~WLOZ~~DDD WDFK HNRQRPLFJ]QHM SURVSHUL~~WQJ~~REZURWQLH & ~~ERW~~WLDlgMR~~KQ~~ GDQLD WH SURZDGJ]R~~SHS~~K~~AD~~FM~~OD~~DRHU\ND8VNLHM QD DNWRUNDF OXE GJLHZFJ]U~~QD~~N~~AD~~GyZHN Å3OD\ER\Dµ ² GREUJH SDVXM SUHIHUHQFML RSLV\ZDQ\FK SUJH] HNRORJyZ EHKDZLRUDOQ\FK EDGDQ~~W~~g~~Q~~\FK VSRãHFJH8VW~~ED~~ESJ~~RM~~GREK~~Q~~\FK ZDUXQNDFK HNRORJLFJ]Q\FK JRE URJG]

: \PLHQLRQH SRZ\gHM FJ\QQNL QDMSHZQLHM QLH V MHG\Q\ OXGJNLH RFHQ\ DWUDNF\MQRKFL Å]SH~~Q~~Q~~MIKE~~QQ~~SUK~~\R~~JARE~~QDnyZ GDQLD XMDZQL MHVJFJH LQQH XZDUXQNRZD~~QLD~~\SRVWUJHJDQL UyZQLHg VSHF\ÅFJ]QH JHQ\ GHWHUPLQXM FH GR SHZQHJR VWRSC HVVHHW\FJ]QH :DUWR MHGQDN ~~SR~~W~~HW~~W~~DK~~W~~OL~~h~~Hg~~SV~~Q~~FL~~K~~R~~V~~W~~W~~FJ]QH UJDGNR XZ]JO GQLD VL HNRORJLFJ]QH ~~D~~W~~SH~~DN~~W~~HJ~~D~~X~~Q~~DN~~K~~R~~K~~Z~~SB~~HIH 7\PFJDVHP ELRORJRZL PDUJ\ãRE\ VL DE\ WHRUHW\FJ]Q SODWIRU OXGJNLFK J~~D~~S~~K~~R~~Z~~HD~~B~~HLQFML HVVHHW\FJ]Q\FK VWDãR VL SRGHMKFLI SOLZ~~ED~~GDQLDFK QDG SRGãRgHP ~~SUM~~G~~J~~N~~LF~~Q~~F~~J~~ND~~E~~SR~~Z~~DM~~KFLH WDN PRJãRE\ JLQWHJURZDp WDNLH QDXNL MDN DQWURSRORJLD ELRO SV\FKRORJLD HWQRJUDÀD FJ\ VRFRMRORJLD : \GDMH VL gH G\ RGJZLHUFLHGODM WH RFJHNLZDQLDHMR~~SR~~J~~E~~D~~R~~DR~~K~~DD~~L~~R~~Z~~DO~~Q~~FM FJãRZLHND

ORQRJUDÀD WD GRW\FJ\ SRVWUJHJDQLD DWUDNF\MQRKFL RVRE JDSDFKX ~~W~~MD~~Q~~W~~HN~~KFLH UHODFML KHWHURVHNvXDOQ\FK &R ZL VJDQ~~W~~ZP RSUDFRZDQLX GRW\FJ HOHPHQWyZ ~~W~~U~~D~~GN~~FL~~HJR FLDãD EDGDQ~~V~~W~~Z~~QLH VWDW\FJ]Q\p 3RJD HOHPHQ~~W~~W~~P~~X~~RM~~W~~RU~~W~~N~~L GJLH DQDOLJD PD LQQ\ FKDUDNWHU QLg EDGDQLD PRUIRORJLL UJDGN DWUDNF\MQRKFL~~LV~~ZHQLX GR G\QDPLFJ]Q\FK JPLDQ FLDãD QD SUJ\ JPLPLN WZDUJ\ VSRVREHP SRUXVJDQLD VL FJ\ W\SHp XKPLHFk URJDFJ]QD VL EDGDp GRNãDGQLHM 3RJDODM QD WR RSUDFI QR WHFKQLNL ÀOPRZHM V\PXODFML Z\NRUJ\VWXM FH PHWRG\ V OXGJNLHJR JD SRPRF SXQ~~RG~~S~~R~~Z~~HL~~G~~Q~~W~~Q~~K\FSURJUDPyZ NRPSXW URZ\FK QS EDGD~~QLD~~ %UR~~Q~~Q~~Q~~ DWUDNF\MQRKFL VSRVREX SRU ZWUDNFLH LQG\ZLGXDOQHJR WD8FD 5yZQLHg SUDFH QD WHPDV WZDUJ]D~~Z~~HgQRKFL RG G\QDPLNL MMH PLPLNL V FL JOH QD ZVW ULVRQ L LQ

1LHZ WSOLZLH DWUDNF\MQRKp UygQ\FK FHFk PRUIRORJLFJ]Q\F NDOQ\FK SUHJHQ~~W~~W~~RM~~DP~~QR~~JUDÀL PD~~H~~Q~~HD~~Z~~IZ~~EN~~HN~~zVSyã FJ\QQNLHP RGJLHGJLFJDOQRKFL *G\E\ WDN QLH E\ãR ZLHOH N

Z WHM NVL gFH QD SUJ\NãDG KLSRWHJ]DnãhZpOksFML XFLHF
)LVKHUD FJ\ DNFBHQWXM FD QDMLVWDRVQRLHNEVJD]BVS
 QD]ZDQD KLSRWHJ]D ÆVHNVRZQHJR V\QDµ]DSURFHRQVZDQD :
 VRQD OXE KLSRWHJ]D ÅGREU\FK JHQyZµ]DEQDORJG]
]D ELRORJLF]QHJR]QDF]HQLD DWUDNF\IMQRKpEHFãDQZDXg
 -HGQDNVREQ\PL Z\IM WNDPL QDOHg GR QLFK EDGDQLD QDG
]D ELDãND]JRGQRKFL WNDQNRZHM FJ\OL 0+& V]F]HJyãRZ
 F\IMQRKpFsyãF]IQQLNyZ RG]LHG]LF]DOQRKFL UygQ\FK FHFk V
 V\JQDã\ NWyU\IP SUJ\SLVXMH VL RNUHKORQWHDZDWWRKGFH H
 RPDZLDQH 1LH E G UyzQLHg SRUXV]DQHH]DRIDGFIHQQLNDZ
 PL KURGRZLVNRZ\PL]DWDGQLPF]VSRVye ZSã\Q p QD DWUDN
 JR RVREQLND MDN QD SUJ\NãDG FJ\QQLNL SUHQDWDQOH V
 ZFL g\ PRgH GUDVW\F]QLH ZSã\ZDpDQDZDWDGNI\FMQRKp G]
 SDVRg\W\ FJ\ WHg FJ\QQLNL SDUDJHQHW\F]QH 1LH E G]LH
 UygQ\FK GHIRUPDFMQ\FKZDpJFKFL FLDãD NWyUH QLHZ WSOLZ
 QD RFHQ\ DWUDNF\IMQRKFL GRWNQL W\FK QLPL RVye
 =DNUHV WHPDW\F]Q\ QLQLHMV]HM NVL gNL QLH REHMPXM
 SRKUHGQLHM NRUHODyFQLDWEHDAKFVHXKZEIRUDOSQ\FK]ZL]DQ
 NãDGVRERZRKFL LQWHOLJHQFM FJ\SRVLDGDQ\PL]DVRE
 MDN RGJU\ZDNW]VQãHWRZDQLX VL SUHIHUHQFML HVWHW\F]
 ZLDã VW\PSUDFRZDQLX SUJ\ RND]ML UR]ZDgDNQyD\WFKQNUH
 SRVWXOXM VL]ZL]HN ZVSRUPHLDQREKDFW\FKNF\IMQRKFL Å]
 MXg ZVSRPQLDQR DWUDNF\IMQRKp Å]\F]QD PBRUDZQNHg RJ
 VXDOQ\FK UHODFMDFK VSRãHF]Q\FK QD NWyU\FK F]VWR V
 QL WHM NVL gFH NãDG FHM QDFLVN QD ELRORJLF]Q\ Z\PL
 WEH G SRUXV]DQH VWRVXQNRZR UJDGNR]DZHNãDQLFKURyZQL
 FKDQL]PDFK QHXURELRORJLF]Q\FK FJ\ WHg QHXURSV\FKRO
 L]ZL]DQ\FKLP SUyEDFK FVMDROZQLNDIM QD SR]LRPLH QHX
 QyZ NV]WDãWXM VL SURFHV\ SRVWU]HJDQLD DWUDNF\IMQ
 : RJUDQLF]RQ\IP VWRSQLX]RVWDQLH WDNgh SRUXV]RQH]D
 NWyUH PD UyzQLHg RJURPQ\ ZSã\Z QD]DFKRZDQLD RVREQL
 LPRgH E\p]ZL]DQ\FKLP]DEXU]HQLDPL G\VPRUÀDPL PRJ F
 GR WDN SRZDgQ\FK SUREOHPyZ QDWXU\ PHG\F]QHM MDN E
 3R]D UR]G]LDãHP GRW\F] F\IP DWUDNF\IMQRKFLGLQLHPRZO
 ERUHP SãFLRZ\IP ZV]\VWNLH SR]RVWDãH RGQRV] VL GR
 QLH]ZL]DQ\FKLP SDUMQHBDXLMMWNLHP ZVW SX]DNR8F
 LUR]G]LDãX SR]RVWDãH UR]G]LDã\ PDM GRV\p SRGREQ
 LHZHQWXDOQLH]GHÀQLRZDQLX QDMZDgQLHMV]IMQR]SRM p F
 G]LDOH SRUXV]DQH RPyZLRQD MHVW PHWRGRORJLD EDGD8
 DQDVW SQLH SUJHGVDZLRQH V Z\QLNL EDGD8 QDG DWUD
 KFL GDQHM FHFk\ QS Z\VRNRKFL FLDãD V\PHWULL WZDU
 E\p PRgH QDMZDQDMHNDVJGFLHM NRQWURZHUV\IMQ\IP]DJDGQL
 ZWHM PRQRJUDÀ\ V ELRORJLF]QH SUJ\F]\Q\ RNUHKORQ\FK
 OL V\JQDOL]DF\IMQH]QDF]HQLH DWUDNF\IMQRKFL GDQHM FH
 FJ\QQLNL NWyUH PRJ ZSã\ZDp QD]UygQLFRZDQLH RFHQ D

JZDQ\FK ZDUXQNRZ\FK SUHIHUHQ\PM LGJ\NWYRUEQJLZLJ\JDLQ UyqQ\FD
 PL RFHQ\ VWRSQLD DWUDNF\MQRKFL RNUHKORQ\FK Å]\F]Q\FK FH
 3RPLPR gH PHWRG\ND EDGD8 DWUDNF\MQRKFL UyqQ\FK FHFK I
 V\ZDQD MHVWN MHG\QDWRZGJLDOH :\QLNDH ZQR FQ\MXE WOHORQ\FK
 UyqQLF PL GJ\ QLHNWYU\PL PHWLRQDPLFMDLOHDEäyZDgG\ JUR]GJLDã
 PRQRJUDÅL PyJã VWDQRZLp RGU EQ QINH\DOHMQSFRGXV\DDQVFK FD
 MHVW VSHF\ÅF]Q\ DVSHNW DWUDNF\MQRKFL &KFLDãEIP JZuyFL
 GOD JUR]XPLHQLD ELRORJLF]QHJR JQDF]HQLD DWUDNF\MQRKFL M
 Z QLP WHRUHW\F]QH HZROXF\MQH SRGãRgZVJJDVWQEK8 UR]SDV
 QDVW SQ\FK UR]GJLDãDFK RUDJ RSLVDQR QDMZBQVH MV]H ELRO
 GRW\F] FH GRERUX SãFLRZHJR
 'ãXJRKp SRV]F]HJyOQ\FK UR]GJLDãyZ RGJZLHUFLHGOD GR SHZ
 V\ZQRKp EDGD8 QDG SRV]F]HJyOQ\PL DVSHNWDPL DWUDNF\MQRK
 FK\ED HNVSORURZDQ\PL JDJDGQLHQLDPL V DWUDNF\MQRKp Z]JO
 VRNRKFL FLDãD RUDJ DWUDNF\MQRKp WZDUJ\ =DVDGQLF]R PQLH
 KFL GJLHFL UJDGV]H WHg ER WUXGQLHMHV]H PHWRGRORJLF]QLH
 JDSDFKX FJ\ JãRVX FJãRZLHND 1LHVWHW\ RJUDQLF]RQD REM W
 JZROLãD DXWRURP QD Z\F]HUSXM FH SUJHGVDZLHQLH SRV]F]HJ
 ERZLHP UR]GJLDã SRKZL FRQ\ RNUHKORQ\P FHVSKRPFÅ\F]Q\P FJã
 DWUDNF\MQRKFL L MHM JQDF]HQLD PyJãE\ ZãDKFLZLH VWDQRZLp
 .VL gND WD GRW\FJ\ JDWHP JQDF]HQLD FHFHFQALRZMHNB NWyU
 DWUDNF\MQRKFL LVL NRQNUHWQ\PL V\JQDãDPL ELRORJLF]Q\PL ZRE
 UR]SDWU\ZDQHWZANKFLH ELRORJLL HZROXF\MQHM :V]\VWNLH MHM
 QD P\KO DWUDNF\MQRKp WR QLH MHG\QLH ÅRNãDGNDµ SR NWyU
 7FRK JQDF]QLH ZDQQLQDVGJHJHML gH JDuyZQR Z\QLNL EDGD8 QDXN
 L RSDUWH QD WHRULDFK ELRORJLF]Q\FK DUJXPHQW\ SUJHNRQDM

Bibliografia

- %URZQ : 0 / &URQN . *URFKRZ \$ -DFREVRQ & . /LX = 3RSRYLF DQ
V\PPHWU\ HVSHFLDOO\ LQ \RXQJ PHQ *Nature* ²
- %XVV ' 6H[GLIIHUHQFHV LQ KXPDPQ PDWH SUHIHUHQFHV (YROXWL
Behavioral and Brain Sciences ²
- (NPDQ 3 DQG : 9)ULHVHQ 7KH UHSHUWRLUH RI QRQYHUEDO EHKL
HQFRGLQJ *Semiotica* ²
-)HLQJROG \$ *HQGHU GLIIHUHQFHV LQ PDWH VHOHFWLRQ SUHIHUHQFH
Psychol. Bull. ²
-)LVKHU 5 \$ *The Genetical Theory of Natural Selection* &ODUHGRQ 3UHV 2[IRUG
- *XLHUHV 6 (' 7 .HQULFN DQG - - 3DUWFK %HDXW\ GRPLQ
HIIHFW LQ VHOI DVVHVVPHQW UHÁHFW *Personality and Social Psychology Bulletin* ²
- .HQULFN ' 7 ' 5 ORQWHOOR 6 (*XLHUHV DQG 0 5 7URVW
DIIHFW DQG SHUFHSWXDO MXGJPHQWV ZKHQ VRFLDO FRPSDULVRQ RY
and Social Psychology Bulletin ²
- .HQULFN ' 7 6 / 1HXEHUJ . / =LHUN DQG - 0 .URQH (YROXW
HIIHFW DV D IXQFWLRQ RI VH[GRPLQ *Personality and Social Psychology Bulletin* ²
- /DQJORLV - + - 0 5LWWHU / \$ 5RJPDQ DQG / 6 9DXJKQ)DFL
IRU DWWUDFWLYH IDFHV *Developmental Psychology*, ²
- /DQJORLV - + / \$ 5RJPDQ 5 - &DVH\ - 0 5LWWHU / \$ 5LHVHU 'D
SUHIHUHQFHV IRU DWWUDFWLYH IDFHV 5XGLPHQWV RI D VWUHRW\SH
/DQJORLV - + / .DODNDQLV \$ - 5XEHVWHLQ \$ /DUVRQ 0 +DOOD
RI EHDXW\ " \$ PHWD DQDO\WLF DQG WKHRUHWLFDO UHYLHZ *Psychology Bulletin*
- /LSSD 5 \$ 7KH SUHIHUHQGH WUDLWV RI PDWHV LQ D FURVV QDWLRQ
PHQ DQG ZRPHQ \$Q H[DPLQDWLRQ RI ELRON\ *Archives of Sexual Behavior* ²
- /\QQ 0 DQG % \$ 6KXUJRW 5HVSROVHV WR ORQHO\ KHDUVV DGYHU
DWWUDFWLYHQHV SK\VLTXH DQG FRORUDWLRQ *Personality & Social Psychology Bulletin*
- 0RUULVRQ (5 / *UDOHZVNL 1 &DPSE\ DQ DQG R 6HSHQWV Q 9RHW E\ V
LV UHODWHG WR DWWUDFWLYHQHV *Evolution and Human Behavior*
- 0D]]HOOD 5 DQG \$)HLQJROG 7KH HIIHFW RI SK\VLFLDO DWWUDFW
JHQGHU RI GHHQGDQWV DQG YLFWLPV RQ MXGJPHQW *Human Development* ²
- 3HWWLMRKQ ,, 7) DQG \$ 7HVHU 3RSXODULW\ LQ HQYLURQPHQW
\$PHULFDQ PRYL *Medical Psychology* ²
- 3HWWLMRKQ 7) DQG % - -XQJHEHUJ 3OD\ER\ SOD\PDWH FXUYHV
IHUHQFHV DFURVV VRFLDO DQG H\FRQRPLF *Personality and Social Psychology Bulletin* ²
- 6\PRQV ' *Evolution of Human Sexuality*. 2[IRUG 8QLYHUVLW\ 3UHV 2[IRUG
- 7LQEHUJHQ 1 2Q DLPV DQG PHWKRGV LQ HWKRORJ\ *Zeitschrift für Tierpsychologie*
- :DOVHU (9 \$URQVRQ ' \$EUDKDPV DQG / 5RWPDQ ,PSRUWDQFH
EHKDYLU *Journal of Personality and Social Psychology* ²
- :D\QIRUWK ' 0DWH FKRLFH FRS\LQJ LQ KXPDPQ *Human Nature* ²
- :HDWKHUKHDG 3 - DQG 5 - 5REHUWVRQ 2IIVSULQJ TXDOLW\ DQG V
K\SRWKHVLV *American Naturalist* ²
- :LOVRQ (*Sociobiology. The New Synthesis* 7KH %HONQDS 3UHV RI +DUYDUG 8QLYHUVLW
0DVV
- :KLWH * 3K\VLFLDO DWWUDFWLYHQHV DQG FRXUWKLS SURJUHVV *Journal* ²

1.1. Wielkość inwestycji rodzicielskich jako czynnik warunkujący międzypłciowe różnicowanie mechanizmów doboru partnera	14
1.2. Mechanizmy doboru płciowego a alokacja energii	17
1.3. Ewolucja preferencji i atrakcyjnego ornamentu płciowego	18
■ 1.3.1. Hipoteza ewolucji ucieczkowej – arbitralne preferencje estetyczne	
■ 1.3.2. Inne koncepcje nieadaptacyjnych preferencji estetycznych	
■ 1.3.3. Atrakcyjność jako wskaźnik jakości biologicznej osobnika	
● 1.3.3.1. Atrakcyjność w perspektywie doboru na „dobre geny”	
● 1.3.3.2. Problem zaniku doboru płciowego	
■ 1.3.4. Atrakcyjność jako wynik interakcji ewolucji ucieczkowej i doboru na dobre geny	
■ 1.3.5. Zyski bezpośrednie jako determinant atrakcyjności płciowej	
1.4. Mechanizmy ewolucji męskich preferencji płciowych	37
1.5. Implikacje teorii doboru płciowego	39
1.6. Bibliografia	42

Atrakcyjność a mechanizmy doboru płciowego i teoria sygnalizacji biologicznej

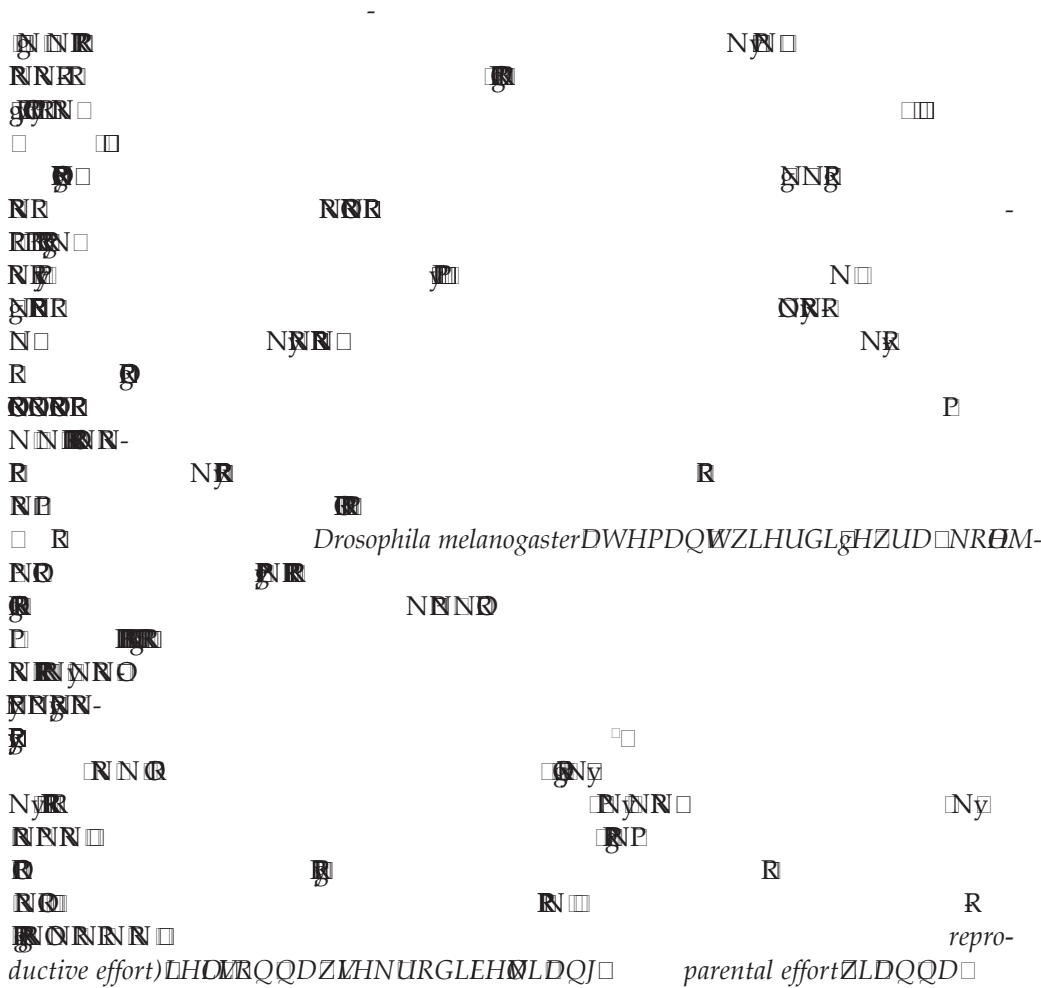
Teoria ewolucji organizmów w drodze doboru naturalnego kładzie nacisk przede wszystkim na takie właściwości cech morfologicznych, behawioralnych czy fizjolo-

gicznych, które przyczyniają się do zwiększenia sukcesu reprodukcyjnego. W tym kontekście atrakcyjność płciowa jest jednym z ważnych czynników wpływających na wybór partnera. Teoria sygnalizacji biologicznej, zaproponowana przez R. Dawkinsa i I. Macnaghtena, wyjaśnia, jak zwierzęta wykorzystują sygnały (np. kolor, dźwięk, zapach) do przyciągnięcia partnera i przekazania informacji o swojej kondycji. W tym procesie odgrywa rolę zarówno dobór naturalny, jak i dobór płciowy. Atrakcyjność płciowa może być wynikiem selekcji naturalnej, np. gdy cechy przyciągające partnera zwiększają szanse na przetrwanie i reprodukcję. Z drugiej strony, może być wynikiem selekcji płciowej, gdy cechy te służą głównie do przyciągnięcia partnera, mimo że nie mają bezpośredniego wpływu na przetrwanie. W tym procesie odgrywa rolę również teoria sygnalizacji biologicznej, która sugeruje, że sygnały atrakcyjności są często związane z kondycją organizmu i jego zdolnością do przetrwania. W tym kontekście atrakcyjność płciowa jest jednym z ważnych czynników wpływających na wybór partnera. W tym procesie odgrywa rolę zarówno dobór naturalny, jak i dobór płciowy. Atrakcyjność płciowa może być wynikiem selekcji naturalnej, np. gdy cechy przyciągające partnera zwiększają szanse na przetrwanie i reprodukcję. Z drugiej strony, może być wynikiem selekcji płciowej, gdy cechy te służą głównie do przyciągnięcia partnera, mimo że nie mają bezpośredniego wpływu na przetrwanie. W tym procesie odgrywa rolę również teoria sygnalizacji biologicznej, która sugeruje, że sygnały atrakcyjności są często związane z kondycją organizmu i jego zdolnością do przetrwania.

J □ R □
R □ R N N R
N j **R** R
N □ R □

Maksymalizacja sukcesu reprodukcyjnego jest celem wspólnym dla obu płci. Zarówno samiec, jak i samica dążą do rozmnożenia i pozostawienia po sobie jak największej liczby potomstwa. Proces wyboru partnera do rozrodu powinien być zatem rozpatry-

de facto ~~SHQIRUPGRERUXQDWXUDQHJR~~
~~SRMLHMDWHUDWXUHSUHGPLRWXIXQNMIRQXMZPLHQQLHWHUPLQUHSURUHQHQL~~ WHM
 SXELNDMLXZDQMHWQDMKHMWHUPLQUHSURGXNMQ

[illegible]

NR □
□

□□□

□

1.2. Mechanizmy doboru płciowego a alokacja energii

Jak twierdzi Darwin (1960), efektem zarówno doboru wewnątrz, jak i między płciowego, jest zmniejszenie

□

NRNR

NR

NR

NR

NR

NRNR

NRNR

NR

NRNR

NRNR

NR

NR

NR

NRNR

NRNR

NR

NR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NR

the life history theory WHDUQVZQHDR-

NR

NR

NR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

trade-off) LQIDQLHQLHDKEyZGRWSQHMHQHUIJLLRUDNRQLHQRE
SRGWUPZDQLDUyGQKXQNLgERZKUDZLDMgHGReyUQDWXUDQQLHE

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

NRNR

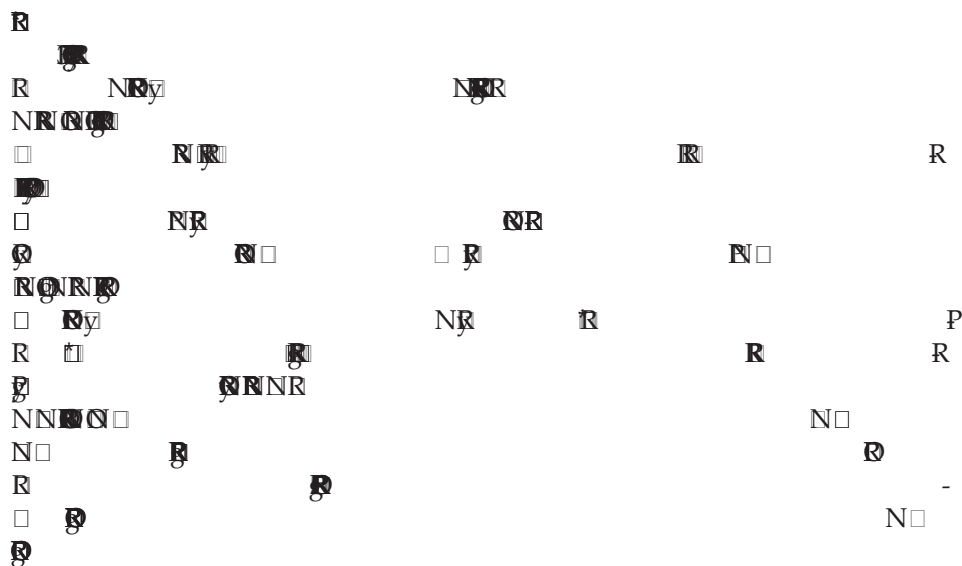
NRNR

NRNR

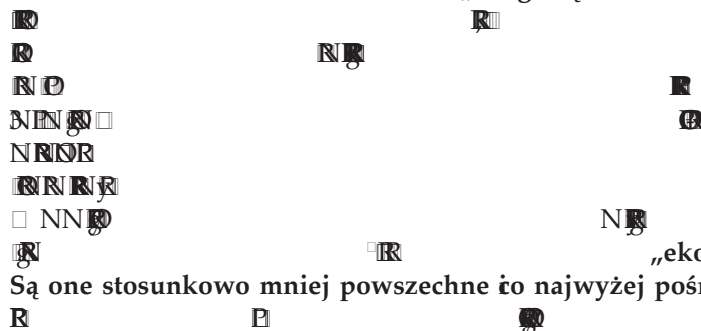
NRNR

NRNR

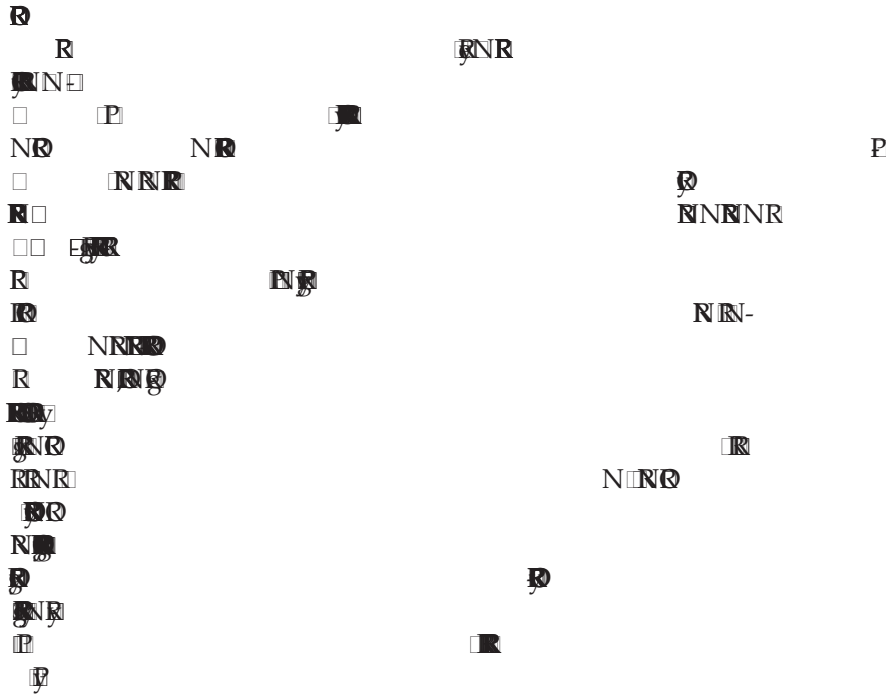
Termin *fitness* (ang.) ZXMEXXSURKQPRGQRMEHSRKHGQLRGRKEQLNDPRQD
URXPLHMDNRZMDQLNXXHXSURGXNMQHJRZUDgRQZGQLHMHQLXGR LQQRKEQLNyZ
WZZJQQXNHVHSURGXNMQXQEDUDEMHSURKHMMDNRGRQRGRPRgZLH
ZKNLHMVHSURGXNMLGHUDKRWVQLHDSURSQRZDQRMHJRGREUJRGSRZLHGQLND
ZIMNXSRMLPRZNRXgZDWHUPLQXGRWRKZDQLHDEUDGLHMGSRDKZDQLHEG
ZDUWRUWRKZDZDUDQRZMDL LQHUPLQWHMHGQDNQLHRGGDMZSHQLQDHLQD
fitness i często budzą kontrowersje wśród naukowców.

dy rozpatruje si problem wyboru partnera seksualnego przez samice, istotne staje si rozpoznanie, które cechy morfologiczne, fizjologiczne i behawioralne mog by obiektem ich zainteresowa . Darwin (1960) wyró ni trzy klasy cech dymorficznych ró ni cych samca samicy (zob. równie Andersson 1994). Pierwsza z nich, nazywana „pierwszorzędownymi cechami płciowymi”, obejmowała gonady i narządy kopulacyjne, które są bezpośrednio związane aktem płciowym i reprodukcją. Cechy „drugorzędowe cechy płciowe” nie odgrywa-

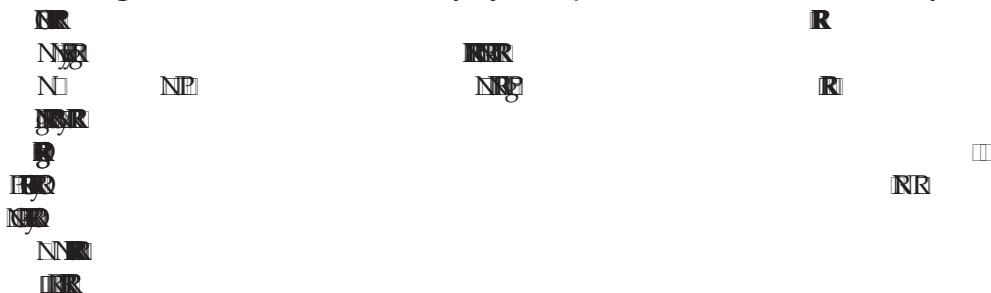

„ekologiczne cechy płciowe”. Są one stosunkowo mniej powszechne i co najwyżej pośrednio związane z funkcją

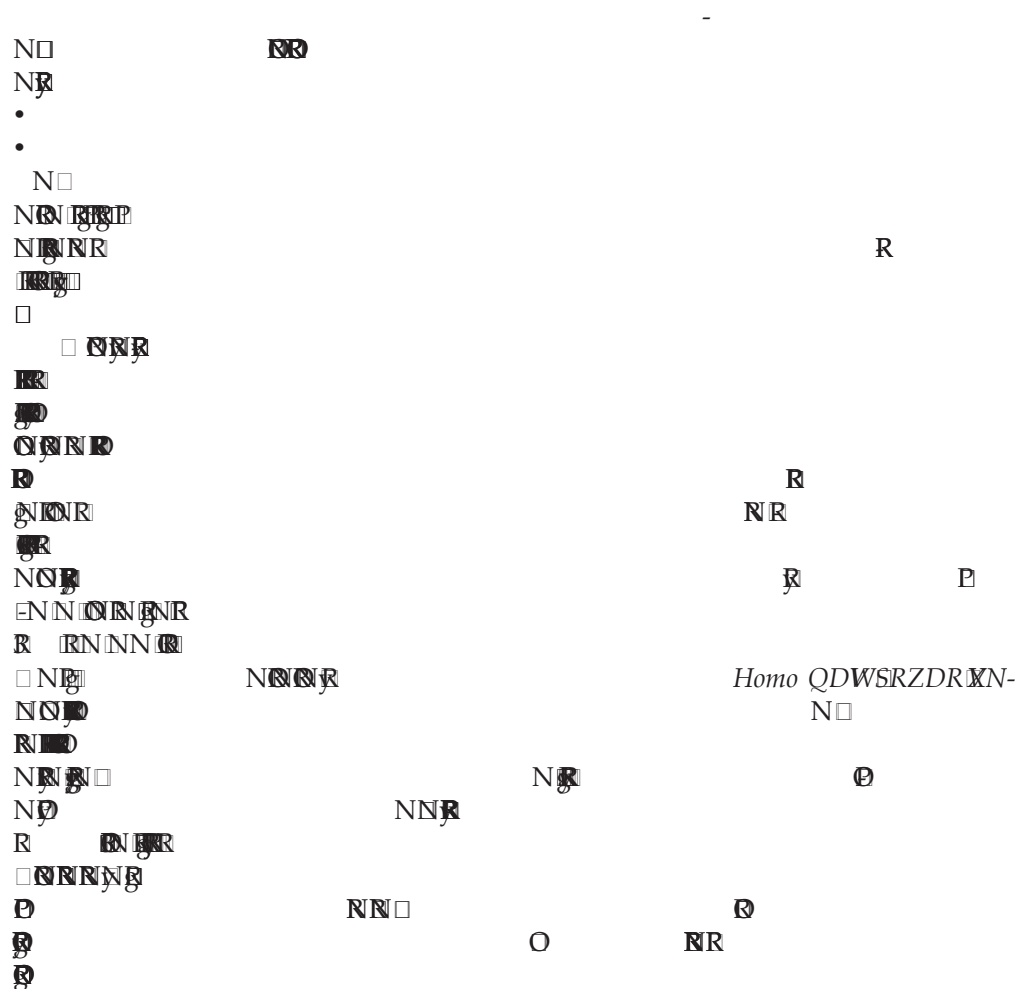

1.3.1. Hipoteza ewolucji uciezkowej – arbitralne preferencje estetyczne

Sugerowany przez Darwina wybór określonego samca przez samicę tylko z powodu jego atrakcyjności budzi wiele kontrowersji zarówno wśród jego współczesnych, jak i późniejszych badaczy (Cronin 1991, Andersson 1994). Rzeczywiście, z punktu widzenia zdrowego rozsądku, bezsensowne wydaje się preferowanie samców obdarzonych eks-

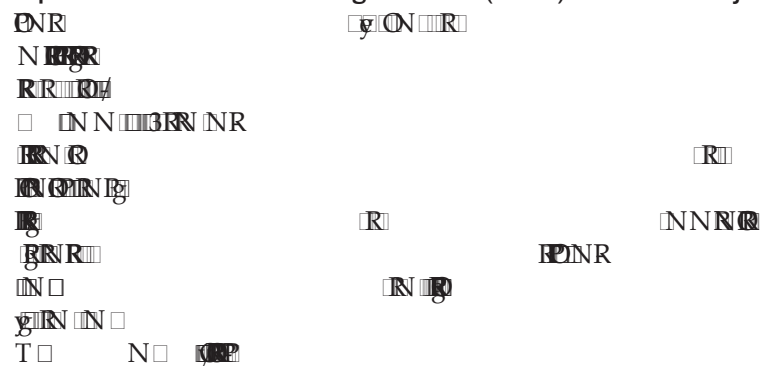

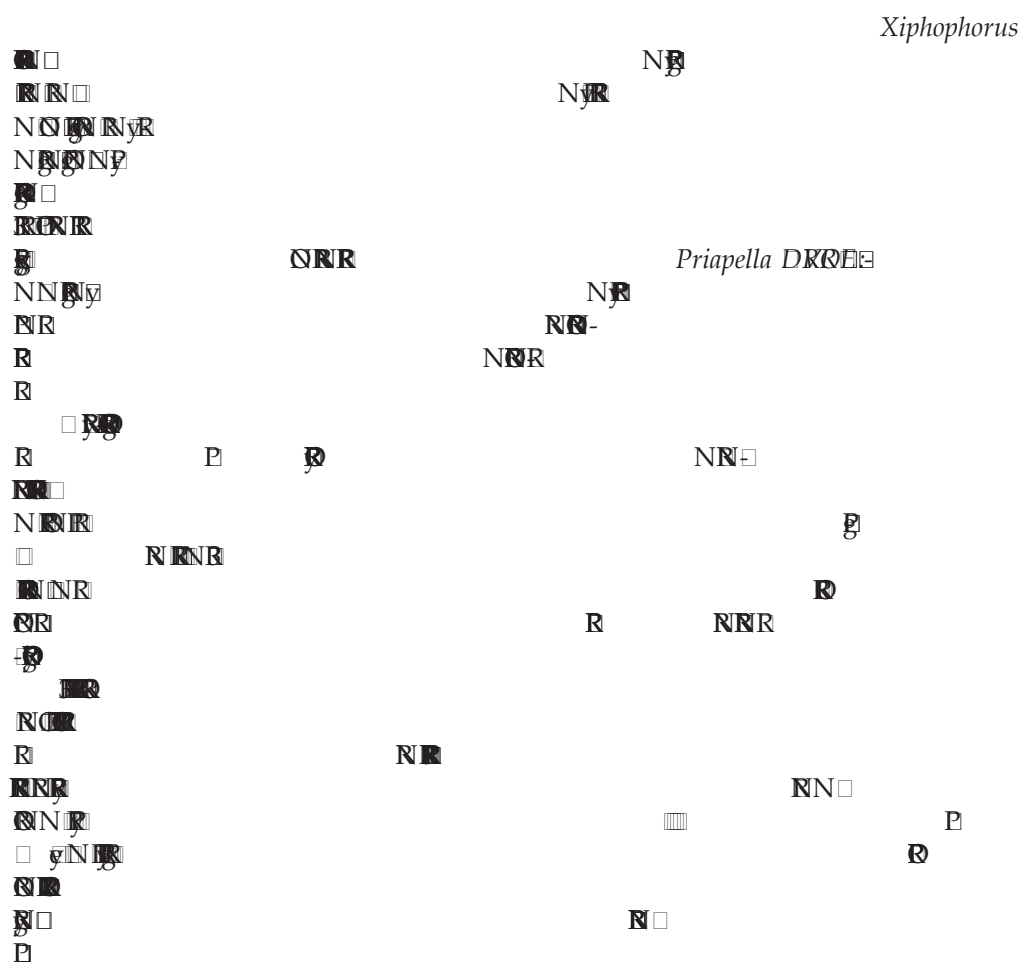

1.3.2. Inne koncepcje nieadaptacyjnych preferencji estetycznych

Hipoteza doboru ucieczkowego Fishera (1930) w autorskiej wersji nie została for

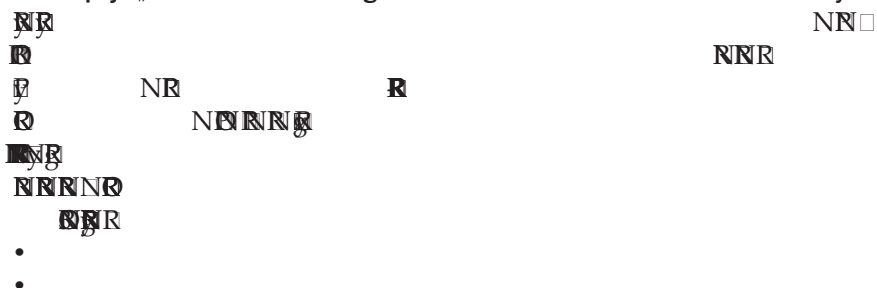

Physalaemus pustulosus

1.3.3. Atrakcyjność jako wskaźnik jakości biologicznej osobnika

Koncepcja „doboru ucieczkowego” Fishera zakłada, że atrakcyjność osobnika jest wskaźnikiem jego jakości biologicznej, co prowadzi do powstania ekologicznych

Zyski genetyczne (pośrednie) czerpie samica wtedy, kiedy dobór płciowy utrwała takie cechy samca, które zapewniają sukces reprodukcyjny potomstwa dzięki dziedziczeniu.

doboru pośredniego. -HMLWRWMIHWJHQHWQDNRUHDMRQZRGXSEMRWURSLPLGH-
NNN $\bar{y}$

NNR

NR

fitness (Kokko

i in. 200).

Zyski pozagenetyczne (bezpośrednie) osiąga samica w sytuacji, kiedy dobór płciowy opiera się na tych cechach samca, które w sposób bezpośredni przyczyniają się do maksymalizacji fitness samicy. Cechami tymi mogą być na przykład zdolności rodzicielskie samca i/lub jego zasoby (np. bogate w pokarm terytorium) zabezpiecza-

R

NR

NNNO

doboru bezpośredniego okko i in. 2 3 .

odzia zysk w na genetyczne pozagenetyczne jakie może osiągnąć sa-

NR

NR

NNR

R

NRN $\bar{y}$

NR

NR

NR

NR

NNNR

NR

NNNR

N $\bar{y}$ NR

NR

NR

NRNR

NR

NR

NR

R

NR

NNNR

R

NNNR

NNNRN $\bar{y}$ NR

NR

NNNR

NR

NNNR

R

NNNR

R

NR

NR

NNNR

fitness samicy, powi-

NR

NNNR

NR

NNNR

NNNR

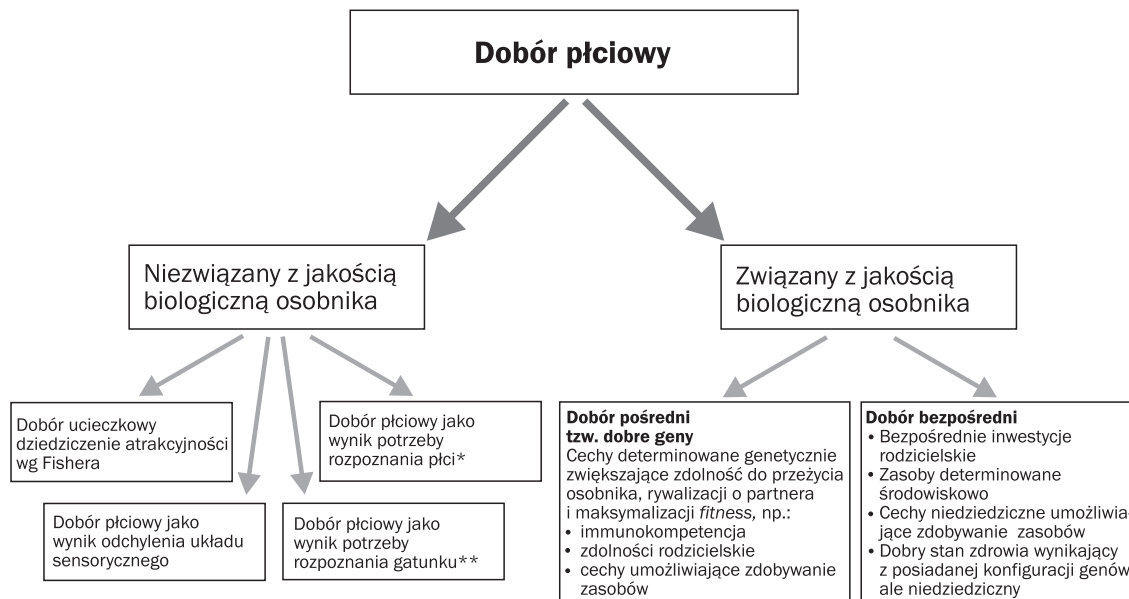
NNNRNR

NR

NNNR

NR

hipoteza upośledzenia

RYCINA 1.1. Uproszczony schemat mechanizmów doboru płciowego. Gwiazdkami oznaczono mechanizmy, których rola adaptacyjna może zaznaczać się w kontekście redukcji ryzyka urodzenia niepełnych mieszkańców międzygatunkowych (*) lub zwiększenia szansy znalezienia partnera płci przeciwnej (**). Szczegółowy opis w tekście.

[illegible]

□ handicap principle XgZD~~M~~QD~~M~~K~~H~~M~~S~~RMED~~K~~SRWHD~~D~~DGD~~X~~SR~~G~~HQLD~~K~~EDg□
SRSUDZQLHME~~W~~HUPLQ~~K~~SRWHDREE~~G~~HQLD~~M~~EXWUXQLHQLD~~B~~ZRXSR~~G~~HQLH~~X~~JHUXMH□
QLg~~W~~DNRE~~L~~R~~J~~L~~R~~KEQLND~~S~~RG~~D~~J~~G~~KSRWHD~~D~~SURSRQRZDQD~~S~~UHD~~M~~HJR~~X~~JHUXMH□
R~~K~~SHQLH~~L~~QQHJR~~T~~UPLQ~~R~~EE~~G~~HQLH~~Z~~MDXMHQD~~W~~R~~G~~H~~R~~KEQLN~~P~~DQLHMDNR~~G~~RGDWNZR~~Q~~S□
PRUIR~~R~~LQEDD~~W~~NW~~y~~UPM~~H~~W~~R~~EDURQD□SRPLPWR~~J~~GMHJR~~R~~L~~R~~LQDMDNR~~K~~HW~~Z~~KND□
KLHWQLH~~K~~ELHLDGLDSR~~Z~~WHUPLQ~~R~~L~~R~~L~~M~~JH~~W~~LGR~~H~~SHJRS~~R~~MLHJR~~W~~HUPLQXGDD~~W~~G□
DRMHJRGLNXMHP~~S~~URIH~~K~~URZL~~P~~DK~~Z~~L~~H~~KRZML~~P~~HP~~X~~H~~Z~~JOX~~M~~HGQDQD~~S~~UMW~~M~~Xg□
GR~~K~~Z~~M~~OLHWHUPLQ~~K~~SRWHD~~X~~SR~~G~~HOLD~~P~~LD~~P~~ZL~~H~~EGHLP~~S~~R~~X~~LZDZW~~H~~MN~~K~~g□